EUROPA-
KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 4.10.2013
COM(2013) 683 final

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

om gennemførelsen af Rådets direktiv 91/676/EØF om beskyttelse af vand mod forurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget, baseret på medlemsstaternes rapporter for perioden 2008–2011

{SWD(2013) 405 final}

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

om gennemførelsen af Rådets direktiv 91/676/EØF om beskyttelse af vand mod forurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget, baseret på medlemsstaternes rapporter for perioden 2008–2011

1. INDLEDNING

Rådets direktiv 91/676/EØF (nitratdirektivet) sigter mod at nedbringe vandforurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget, og undgå forurening af denne art ved hjælp af en række foranstaltninger i medlemsstaterne:

- gennemførelse af vandmålinger af alle typer af vandområder (nitratkoncentration og trofisk tilstand)
- kortlægning af vandområder, der er forurenede eller forureningstruede, på grundlag af kriterier, der er fastsat i bilag I til direktivet
- udpegelse af nitratsårbare zoner, som er områder, hvorfra der er afstrømning til kortlagte vandområder, og som bidrager til forureningen
- udarbejdelse af kodekser for godt landmandskab, som følges på et frivilligt grundlag i hele medlemsstatens område
- udarbejdelse af handlingsprogrammer, hvori indgår en række foranstaltninger til forebyggelse og nedbringelse af vandforurening forårsaget af nitrater, og som det er obligatorisk at følge inden for udpegede nitratsårbare zoner eller i hele området
- fornyet overvejelse og eventuel revision af udpegede nitratsårbare områder og af handlingsprogrammer mindst hvert fjerde år
- hvert fjerde år forelæggelse for Kommissionen af en statusrapport om direktivets gennemførelse.

De rapporter, som medlemsstaterne forelægger i henhold til artikel 10 i nitratdirektivet, bør navnlig omfatte oplysninger om kodekser for godt landmandskab, udpegede nitratsårbare zoner, resultater af vandovervågningen og en sammenfatning af de relevante aspekter af handlingsprogrammer, der er udarbejdet i forbindelse med nitratsårbare zoner.

Denne rapport, der er baseret på ovennævnte rapporter, opfylder Kommissionens forpligtelser i henhold til artikel 11. Den er hovedsagelig baseret på de oplysninger, som medlemsstaterne har fremsendt for perioden 2008-2011, og ledsages af et arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene **(**SEK(2013)xxx), som bl.a. indeholder kort og tabeller over indikatorer for næringsstofpresset fra landbruget, vandkvalitet og udpegede nitratsårbare zoner, både på EU-plan og for hver enkelt medlemsstat.

Det er anden gang, at alle 27 medlemsstater har fremsendt en rapport. Det er nu muligt at foretage en sammenligning med den foregående rapporteringsperiode for alle medlemsstater. Rapporterne blev fremsendt i 2012, og der blev fremsendt supplerende oplysninger i begyndelsen af 2013.

2. UDVIKLINGEN I PRESSET FRA LANDBRUGET

Husdyrhold

Husdyrhold udgør en af de vigtigste miljøbelastninger fra landbruget. Et stort antal husdyr koncentreret lokalt eller regionalt udgør en stor risiko for miljøet, da der produceres for meget husdyrgødning i forhold til den jord, der er tilgængelig, og afgrødernes behov. Denne ubalance skaber et overskud af næringsstoffer, hvoraf meget før eller siden udledes i vandet (nitrater og fosfater) eller luften (ammoniak og kvælstofoxider), hvis det ikke eksporteres ud af regionen.

Da ikke alle medlemsstater har fremsendt omfattende data om antallet af husdyr[1], præsenteres officielle statistikker fra Eurostat nedenfor.

Med hensyn til kvæg[2] viser sammenligningen mellem rapporteringsperioderne 2004-2007 og 2008-2011 en svag nedgang i EU-27 (-2 %)[3]. De største relative fald indtraf i Rumænien (-20 %), Malta (-17 %), Bulgarien (-13 %) og Slovakiet (-9 %), mens der blev registreret en stigning navnlig i Nederlandene (+6 %), Polen (+4 %) og Frankrig (+4 %).

I EU-27 faldt antallet af malkekøer med 5 % mellem 2004-2007 og 2008-2011[4]. De største relative fald var i Rumænien (-18 %), Slovakiet (-15 %), Spanien (-14 %), Bulgarien og Portugal (-13 %), Estland, Malta og Grækenland (-12 %), Ungarn og Litauen (-11 %), mens antallet steg i Luxembourg (+8 %), Nederlandene (+4 %) og Danmark (+3 %).

Antallet af svin faldt med 5 % i EU-27 mellem rapporteringsperioderne 2004-2007 og 2008-2011[5]. De største relative fald var i Slovakiet (-36 %), Tjekkiet (-33 %), Slovenien (-28 %), Bulgarien (-26 %), Polen (-22 %), Ungarn (-19 %), Malta (-18 %), Litauen (-16 %) og Rumænien (-14 %). Antallet steg i Grækenland (+10 %), Nederlandene (+7 %), Luxembourg (+6 %) og Estland (+3 %).

Med hensyn til fjerkræ foreligger der kun Eurostat-data for årene 2003, 2005, 2007 og 2010[6], og de viser ingen ændring i gennemsnit i EU-27 trods store forskelle mellem medlemsstaterne. Antallet steg markant i Letland (+28 %), Slovenien (+22 %), Østrig (+19 %) og Nederlandene (+13 %), mens der var tale om fald i Cypern (-21 %), Bulgarien (-16 %), Estland (-17 %), Finland (-11 %) og Irland (-10 %).

Der kunne også ses store forskelle i antallet af får[7] med en stærk relativ stigning mellem de to rapporteringsperioder i Litauen (+67 %) og et stærkt relativt fald i Portugal (-30 %), Nederlandene (-28 %) og Polen (-26 %).

Ifølge de data, der er indberettet af medlemsstaterne, faldt forbruget af kvælstof fra husdyrgødning mellem de to rapporteringsperioder med mere end 10 % i Tjekkiet, Litauen, Portugal, Slovakiet, Spanien og Nordirland, mens det steg med mere end

---

1 De data, som medlemsstaterne har fremsendt, fremgår af tabel 1 i afsnit I i arbejdsdokumentet fra Kommissionens tjenestegrene (i det følgende benævnt "arbejdsdokumentet").

2 "Kvæg" omfatter alle kategorier af kvæg.

3 Jf. tabel 2.1 i afsnit I i arbejdsdokumentet; ændringen i % blev beregnet som ændringen i det gennemsnitlige antal i perioden 2008–2011 i forhold til det gennemsnitlige antal i perioden 2004-2007: [(gennemsnit 2008-2011) – (gennemsnit 2004-2007)]/[(gennemsnit 2004-2007)] x 100.

4 Jf. tabel 2.2 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

5 Jf. tabel 2.3 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

6 Jf. tabel 2.4 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

7 Jf. tabel 2.5 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

10 % i Cypern, Ungarn og Sverige. Ikke alle medlemsstater har indberettet data om forbruget af kvælstof fra husdyrgødning, og der kan derfor ikke beregnes et samlet tal for EU-27.

Forbrug af mineralsk gødning

Ifølge Eurostat og Fertilizers Europe[8] faldt forbruget af mineralsk kvælstofgødning i EU-27 i 2008-2010 med 6 % i forhold til forbruget i 2006-2007[9]. Siden 2010 har forbruget af kvælstofgødning været stort set uændret[10]. Det årlige forbrug af kvælstofgødning i EU udgør på nuværende tidspunkt omkring 11 mio. tons – næsten 30 % lavere end det højeste forbrug for 25 år siden. Forbruget af P- og K-gødning udgjorde ca. 2,5 mio. tons i 2010 – et fald på næsten 70 % i forhold til topværdierne i slutningen af 1980'erne[11].

Kvælstofbalance og kvælstofudledning til miljøet

Med hensyn til kvælstofbalancen kan der konstateres store forskelle mellem medlemsstaterne. Der kan også iagttages store forskelle med hensyn til fosfor[12].

Der er ikke indsendt oplysninger om kvælstofudledningen til miljøet af alle medlemsstaterne[13]. Ifølge de tilgængelige data er der imidlertid sket et fald i udledningen. Som i de foregående rapporteringsperioder er landbruget fortsat den dominerende kilde til kvælstofudledning til miljøet. Det relative bidrag fra husdyrgødning, mineralsk gødning og andre forureningskilder varierer mellem og inden for medlemsstaterne og afhænger af mange faktorer, herunder befolkningstætheden, navnlig i nogle kystområder.

3. VANDOVERVÅGNING, KVALITET OG TENDENSER

Overvågningsnet

Grundvand

Det samlede antal indberettede overvågningsstationer for grundvand i EU-27 er steget med ca. 10 % til 33 493 stationer i rapporteringsperioden 2008-2011 i forhold til 2004-2007. Nettets gennemsnitlige tæthed i EU er 8 stationer pr. 1 000 km^2 [14]. Den højeste tæthed findes i Malta og Belgien med henholdsvis næsten 130 og næsten 100 pr. 1 000 km^2. Den laveste tæthed findes i Finland og Tyskland med mindre end 1 station pr. 1 000 km^2.

Den gennemsnitlige prøveudtagningsfrekvens i EU er næsten 3 gange om året og varierer mellem én gang om året i Letland, Litauen og Danmark og 5 gange om året i Det Forenede Kongerige og Belgien[15].

Overfladevand

Det samlede antal indberettede overvågningsstationer for ferskvand i EU-27 er steget med omkring 9 % til 29 018 stationer i perioden 2008-2011 i forhold til perioden

8 Fertilizers Europe er en sammenslutning af gødningsproducenter.
9 Jf. tabel 4 i afsnit I i arbejdsdokumentet. Tabel 3 viser data om årligt forbrug af kvælstofholdig handels- og husdyrgødning, som indberettet af medlemsstaterne.
10 Jf. figur 1 i afsnit I i arbejdsdokumentet.
11 Jf. figur 1 i afsnit I i arbejdsdokumentet.
12 Jf. tabel 5 i afsnit I i arbejdsdokumentet.
13 Kun 15 medlemsstater fremsendte fuldstændige data.
14 Jf. tabel 6 og figur 2 i afsnit I i arbejdsdokumentet.
15 Jf. figur 3 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

2004-2007. Den gennemsnitlige tæthed i EU er 6,9 stationer pr. 1 000 km^2. Den højeste tæthed findes i Det Forenede Kongerige og Belgien, den laveste i Finland, Grækenland og Tyskland[16].

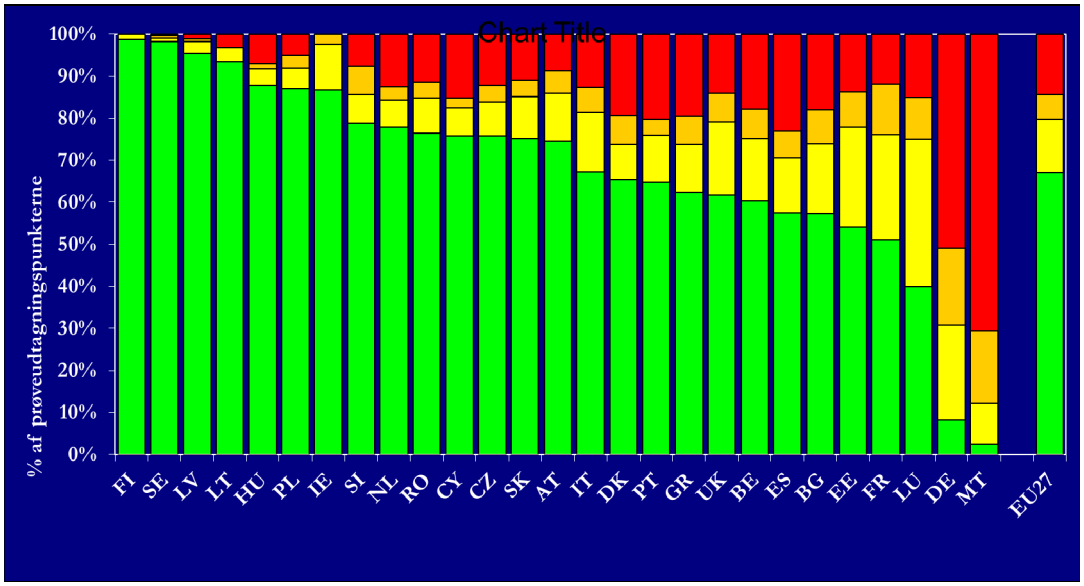
Med hensyn til saltvand er det samlede antal overvågningsstationer i EU-27 steget fra 2 577 til 3 210 stationer mellem de to rapporteringsperioder[17].

Prøveudtagningsfrekvensen for overfladevand (alle vandområder) varierer fra 3 gange om året i Malta og Grækenland til næsten 60 gange om året i Danmark[18].

Vandkvalitet

Grundvand

I 2008-2011 lå 14,4 % af grundvandsstationerne i EU-27 over 50 mg nitrat pr. liter, og 5,9 % lå mellem 40 og 50 mg[19]. Dette er en lille forbedring i forhold til den foregående rapporteringsperiode, hvor 15 % af stationerne lå over 50 mg, og 6 % lå mellem 40 og 50 mg. De laveste nitratkoncentrationer forekom i Finland, Sverige, Letland, Litauen og Irland, de højeste i Malta og Tyskland. Blandt de forskellige typer af grundvandsområder forekom den bedste kvalitet i afgrænsede grundvandsområder, hvor næsten 85 % af stationerne lå under 25 mg nitrat pr. liter[20]. Procentdelen af stationer, der lå over 50 mg, var højere i grundvand i en dybde på 5-15 m end i dybtliggende grundvandsområder, selv om forskellene mellem grundvandsniveauerne var små.

Figur A. *Frekvensdiagram over grundvandsklasser (årsgennemsnit af nitratkoncentrationer)*[21,22]*. Resultaterne er vist for alle grundvandsstationer ved forskellige dybder.*

16 Jf. tabel 7 og figur 4 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

17 Jf. tabel 8 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

18 Jf. figur 5 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

19 Jf. figur 6, tabel 9 og kort 1 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

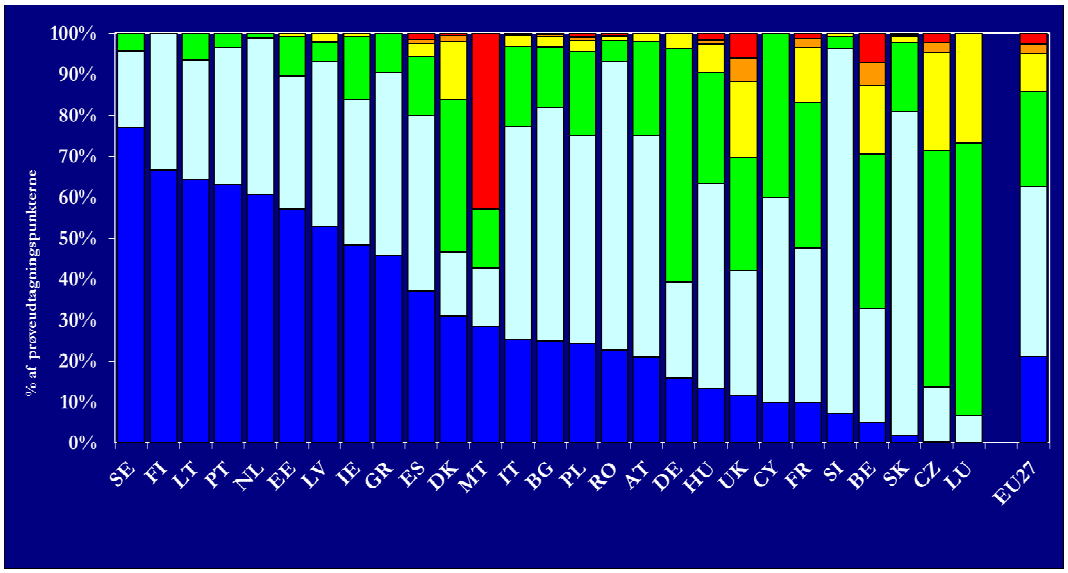
20 Jf. figur 7 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

21 Grundvandsstationer, hvor nitratkoncentrationen i længere tid har været lav, har ikke foretaget målinger hvert fjerde år i alle tilfælde. Derfor kan procentandelen af stationer med høje nitratkoncentrationer i figuren være forhøjet.

22 Sammenligning af figur A med figur 2 i arbejdsdokumentet *Commission Staff Working Paper accompanying document to the report from the Commission to the Council and the European Parliament on implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources based on Member State reports for the period 2004 -2007* (foreligger ikke på dansk) vanskeliggøres af betydelige forskelle i antallet af overvågningsstationer (fx

Fersk overfladevand

På grundlag af årlige gennemsnit for alle indberettede overvågningsstationer i EU-27 lå 62,5 % under 10 mg nitrat pr. liter, mens 2,4 % viste koncentrationer på mellem 40 og 50 mg pr. liter, og 2,4 % lå over 50 mg pr. liter[23]. Dette er også en forbedring i forhold til den foregående rapporteringsperiode, hvor 3 % af stationerne lå over 50 mg pr. liter, og 2,9 % lå mellem 40 og 50 mg pr. liter. Med hensyn til gennemsnitlige vinterværdier lå 2,9 % over 25 mg pr. liter, og 2,4 % lå over 50 mg pr. liter. De laveste årlige gennemsnitlige nitratkoncentrationer i fersk overfladevand forekom i Finland og Sverige, efterfulgt af Litauen, Portugal og Nederlandene, og de højeste i Malta, Det Forenede Kongerige og Belgien, hvor en høj andel af stationerne lå over 40 mg nitrat pr. liter.

Figur B. *Frekvensdiagram over gennemsnitlige nitratkoncentrationer i klasser af fersk overfladevand (årsgennemsnit af nitratkoncentrationer).*

Vurderingen af den trofiske tilstand varierede betydeligt fra medlemsstat til medlemsstat, ikke kun med hensyn til de anvendte kriterier, men også vedrørende metoderne til fastlæggelse af trofiske tilstandsklasser[24]. Endvidere indberettede nogle af medlemsstaterne ingen eller ufuldstændige data om eutrofiering af vandløb (Tyskland, Danmark, Frankrig, Cypern, Malta, Rumænien og Det Forenede Kongerige) og søer (Cypern, Tjekkiet, Frankrig, Luxembourg, Malta og Det Forenede Kongerige).

Af alle indberettede overvågningsstationer for floder i EU-27 var 16,3 % og 6,3 % henholdsvis eutrofiske og hypertrofiske, mens 35,4 % og 20,6 % var henholdsvis oligotrofiske eller ultraoligotrofiske. Den højeste procentdel af ultraoligotrofiske stationer i floder forekom i Spanien, efterfulgt af Bulgarien og Slovenien, mens den højeste procentdel af hypertrofiske stationer forekom i Belgien og Nederlandene, efterfulgt af Tjekkiet og Finland. Der forekom også høje eutrofieringsniveauer i Litauen og Luxembourg[25].

Østrig, som indberettede data for alle overvågningsstationer i perioden 2008-2011, men aggregerede data for perioden 2004-2007).

23 Jf. figur 8, tabel 10 og kort 4 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

24 Jf. medlemsstaternes sammenfattende oversigter i afsnit V i arbejdsdokumentet.

25 Jf. figur 10 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

Af alle indberettede overvågningsstationer for søer i EU-27 var 24,1 % og 12,7 % henholdsvis eutrofiske og hypertrofiske, mens 36,6 % og 2,4 % var henholdsvis oligotrofiske eller ultraoligotrofiske. Den højeste procentdel af ultraoligotrofiske stationer i søer forekom i Letland, efterfulgt af Spanien, mens den højeste procentdel af eutrofiske eller hypertrofiske stationer forekom i Nederlandene, efterfulgt af Danmark, Slovakiet, Polen, Bulgarien og Belgien[26]. Generelt er flodernes trofiske tilstand bedre end søernes tilstand[27].

Saltvand

I saltvand[28] er nitratkoncentrationerne lavere end koncentrationerne i ferskvand[29], idet 1,4 % af stationerne lå over 25 mg nitrat pr. liter og 72,5 % af stationerne under 2 mg, på basis af årlige gennemsnitsværdier. Lignende tal gør sig gældende for gennemsnitlige og maksimale vinterværdier.

Det er ikke muligt at foretage en samlet evaluering for hele EU-27 af den trofiske tilstand på grund af manglende data fra mange medlemsstater[30] samt store forskelle med hensyn til metoder. Eksempelvis blev der ikke modtaget data fra Cypern, Rumænien, Tyskland, Danmark, Frankrig, Irland, Portugal og Sverige. For Det Forenede Kongerige indberettede kun Nordirland digitale data. For Belgien indberettede kun Flandern data. På grundlag af de foreliggende oplysninger angav Belgien alle sine saltvande som hypertrofiske, mens Bulgarien, Letland, Litauen og Nederlandene angav alle stationer for saltvand som eutrofiske.

Tendenser for vandkvalitet

Grundvand

Ved en sammenligning af resultaterne af vandovervågningen fra perioden 2008-2011 med resultaterne for 2004-2007 i EU-27 som helhed og i mange medlemsstater viste de fleste stationer en stort set uændret tendens (42,7 % i EU), mens procentdelen af stationer med en faldende tendens næsten svarede til procentdelen af stationer med en stigende tendens (henholdsvis 30,7 % og 26,6 %), en situation, der kan sammenlignes med tidligere rapporteringsperioder[31]. Den højeste procentdel af stationer med en faldende tendens er registreret i Irland, den mest konstante i Letland, og den højeste med en stigende tendens er indberettet af Estland.

Fersk overfladevand

I EU-27 blev der registreret en faldende tendens for de årlige gennemsnitlige nitratkoncentrationer i 42,1 % af alle overvågningsstationer for ferskvand, hvoraf 12,1 % viste en markant faldende tendens[32]. 38,7 % af overvågningsstationerne viste stort set uændrede koncentrationer og 19,1 % af stationerne en stigende tendens[33]. Kvaliteten af fersk overfladevand i EU-27 er blevet bedre i den aktuelle rapporteringsperiode. Procentdelen af stationer, der lå over 25 eller 50 mg nitrat pr. liter, er faldet i forhold til perioden 2004-2007. Der foreligger ingen tendenser for overfladevandets trofiske tilstand på grund af manglende data for de fleste vande.

---

26 Jf. figur 11 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

27 Jf. figur 12 og kort 7 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

28 "Saltvand" omfatter overgangs-, kyst- og havvand.

29 Jf. figur 9 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

30 Jf. figur 13a-d i afsnit I i arbejdsdokumentet.

31 Jf. figur 14 og kort 3 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

32 En markant faldende tendens defineres som en forskel i nitratkoncentration på mere end -5 mg pr. liter.

33 Jf. figur 15 og kort 6 i afsnit I i arbejdsdokumentet.

4. UDPEGELSE AF NITRATSÅRBARE ZONER

Medlemsstaterne skal udpege alle landområder på deres territorium, som har afstrømning til forurenede vande eller forureningstruede vande, hvis der ikke gribes ind, som sårbare zoner. Mindst hvert fjerde år skal medlemsstaterne tage disse nitratsårbare zoner op til fornyet overvejelse på grundlag af vandovervågningens resultater og i givet fald foretage ændringer. Medlemsstaterne kan – i stedet for at udpege specifikke zoner – vælge at gennemføre et handlingsprogram for hele deres område. Østrig, Danmark, Finland, Tyskland, Irland, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Slovenien, regionen Flandern og Nordirland har fulgt denne metode og sikret en bedre beskyttelse for alle vandområder og ikke kun de områder, der opfylder kriterierne i bilag I til direktivet.

Medregnet hele området i medlemsstater, som anvender et handlingsprogram for hele deres område, udgjorde det samlede område, der i EU var omfattet af handlingsprogrammer, ca. 1 952 086,5 km^2 i 2012, svarende til omkring 46,7 % af EU's samlede areal.

I forhold til 2008 er det samlede område, der i EU er udpeget som sårbar zone, øget, navnlig med stigninger i Rumænien, Belgien-Vallonien, Spanien, Sverige og Det Forenede Kongerige[34].

5. HANDLINGSPROGRAMMER

Medlemsstaterne skal opstille et eller flere handlingsprogrammer, som anvendes på udpegede sårbare områder eller hele medlemsstatens område. Handlingsprogrammerne omfatter mindst de foranstaltninger, der er omhandlet i direktivets bilag II og III, bl.a. perioder, hvor udbringning af mineralsk og organisk gødning er forbudt, mindstekapacitet for anlæg til opbevaring af husdyrgødning samt begrænsning af udbringning af gødning på marker og områder nær vand og skrånende terræn.

Følgende 23 medlemsstater har vedtaget et nyt eller revideret handlingsprogram i årene 2008-2011: Østrig, Belgien, Bulgarien, Cypern, Tjekkiet, Estland, Frankrig, Ungarn, Irland, Litauen, Luxembourg, Letland, Malta, Nederlandene, Polen, Portugal, Rumænien, Sverige, Slovenien, Slovakiet, Det Forenede Kongerige og en række regioner i Italien og Spanien. I de ændrede handlingsprogrammer er de perioder, hvor der må udbringes gylle og gødning på marker, og – som følge heraf – opbevaringskapaciteten til husdyrgødning i mange tilfælde blevet omfattet af strengere krav. Det samme gælder udbringningen af husdyrgødning og handelsgødning under ugunstige vejrforhold, på skrånende terræn og i nærheden af overfladevand.

Med hensyn til, om handlingsprogrammerne reelt forebygger og nedbringer vandforurening forårsaget af nitrater, har medlemsstaterne indberettet meget få oplysninger, hvilket giver anledning til bekymring. Handlingsprogrammernes virkninger for vandkvaliteten bør evalueres af medlemsstaterne, også med hensyn til tidshorisont, således at der kan træffes kvalificerede beslutninger med henblik på at opfylde målene i både nitratdirektivet og anden lovgivning om vandbeskyttelse. Bredere anskuet kan det bemærkes, at gennemførelsen af handlingsprogrammerne i nogle medlemsstater har været afgørende for, at vandkvaliteten er blevet forbedret. I medlemsstater med nyligt reviderede handlingsprogrammer vil den fulde virkning af

[34] Jf. tabel 11 og kort 8 i afsnit II i arbejdsdokumentet.

de nye foranstaltninger blive stadig mere synlig i fremtiden. I andre medlemsstater kan forbedringer blive bremset af forskellige grunde, ikke kun fordi foranstaltningerne i nogle handlingsprogrammer er utilstrækkelige, men også fordi der indføres handlingsprogrammer for små eller opdelte områder (f.eks. i Polen, Frankrig og Italien), eller som følge af talrige undtagelser fra hovedreglerne (f.eks. undtagelser fra lukkede perioder i Nederlandene, Tyskland og Luxembourg).

Den generelle begrænsning af udbringning af gødning er fortsat en af de mest udfordrende foranstaltninger, der skal gennemføres i hele EU. Nogle medlemsstater har valgt at fastsætte grænser for den samlede kvælstoftilførsel (Nederlandene, Irland, Nordirland og Flandern har også begrænsninger for fosfor) for alle afgrøder, hvilket er en simpel og klar måde til at informere landbrugerne om deres forpligtelse og til at lette kontrollen. Andre har valgt at anvende mere komplekse systemer, som er mindre klare og derfor formentlig mindre effektive til vandbeskyttelse.

Opbevaringskapacitet til husdyrgødning er et andet vigtigt element, som kræver yderligere opmærksomhed. Den udgør en væsentlig økonomisk byrde for landbrugerne, selv om denne byrde opvejes af et mindre forbrug af mineralsk gødning (som også er forbundet med færre drivhusgasemissioner), som følge af den øgede kvælstofeffektivitet i husdyrgødning og bedre arbejdsvilkår for landbrugerne. Der er behov for en forstærket indsats på dette område, herunder indsamling af flere oplysninger om den tilgængelige oplagringskapacitet på bedriftsniveau.

Det er medlemsstaternes ansvar at kontrollere handlingsprogrammerne, og anvendelsen af krydsoverensstemmelse med støtte under den fælles landbrugspolitik er et vigtigt aspekt til sikring af overholdelse fra landbrugernes side. Blandt de mere bemærkelsesværdige kontrolforanstaltninger har Nederlandene og Flandern udviklet strenge ordninger for kontrol med flytning af husdyrgødning ved hjælp af GPS-sporingssystemer.

6. FRAVIGELSER AF BEGRÆNSNINGEN PÅ 170 KG N/HA/ÅR

Nitratdirektivet giver mulighed for at fravige fra kravet om en maksimal mængde på 170 kg kvælstof pr. ha pr. år fra husdyrgødning, forudsat at objektive kriterier, der er fastsat i bilag III til direktivet, opfyldes, og at de mængder, der er omfattet af en undtagelse, ikke hindrer opfyldelsen af direktivets mål.

Undtagelser meddeles ved kommissionsafgørelser efter udtalelse fra forskriftsudvalget vedrørende nitrat, som bistår Kommissionen med gennemførelsen af direktivet. Ved udgangen af 2012 gjaldt der undtagelser i syv medlemsstater for hele medlemsstatens område (Danmark, Nederlandene, Tyskland, Det Forenede Kongerige, Irland) eller for nogle af deres regioner (Flandern i Belgien samt Lombardiet, Piemonte, Veneto og Emilia-Romagna i Italien)[35]. De forvaltningsstandarder, som skal opfyldes af landbrugere, der er omfattet af undtagelser, må være højere end standarderne i handlingsprogrammerne og indebære yderligere forpligtelser med hensyn til næringsstofplaner og yderligere begrænsninger for arealforvaltningen. Kommissionen vil fortsat træffe de nødvendige forholdsregler for at sikre programmernes kvalitet, især i forbindelse med meddelelse af nye undtagelser eller forlængelse af eksisterende undtagelser og på baggrund af tendenserne for vandkvaliteten.

[35] Jf. tabel 12 i afsnit III i arbejdsdokumentet.

7. PROGNOSE FOR VANDKVALITETEN

De metoder, som medlemsstaterne anvender til at vurdere udviklingen i vandkvaliteten, er hovedsagelig baseret på tendensanalyser og/eller computersimulationer, undertiden sammen med analyser af udviklingen i landbrugernes praksis. Ikke alle medlemsstaterne har fremsendt disse oplysninger.

Resultaterne af de foreliggende analyser viser, at de fleste medlemsstater forventer et yderligere fald i nitratkoncentrationerne i grundvand og overfladevand bevirket af ændringer i landbrugernes praksis som følge af gennemførelsen af direktivet, en række landbrugsmiljøforanstaltninger i programmerne for udvikling af landdistrikterne samt anvendelsen af krydsoverensstemmelse. Disse prognoser er imidlertid forbundet med stor usikkerhed som følge af de store udsving i klima- og jordbundsforhold og deres indflydelse på vandkvaliteten, navnlig grundvand.

8. OVERTRÆDELSESPROCEDURER

Pr. juni 2013 var der ti overtrædelsesprocedurer i gang mod otte medlemsstater (Frankrig vedrørende udpegelsen af nitratsårbare zoner (i det følgende benævnt "NVZ"), Frankrig vedrørende handlingsprogram (i det følgende benævnt "AP") Luxembourg vedrørende AP, Grækenland vedrørende NVZ, Grækenland vedrørende AP, Polen vedrørende NVZ og AP, Slovakiet vedrørende overvågning, NVZ og AP, Bulgarien vedrørende AP, Italien vedrørende AP og Letland vedrørende AP). Endvidere blev der rettet syv Pilot-anmodninger[36] til syv medlemsstater (Belgien-Vallonien vedrørende NVZ, AP og kontrol, Bulgarien vedrørende overvågning og NVZ, Sverige vedrørende NVZ, Malta vedrørende AP, Cypern vedrørende AP, Tjekkiet vedrørende AP og Estland vedrørende AP) med det formål at afklare spørgsmål i tilknytning til nogle aspekter af deres lovgivning til gennemførelse af nitratdirektivet.

Sagerne vedrørende udpegelsen af nitratsårbare zoner angår ofte ufuldstændig kortlægning af eutrofiske vandområder og/eller udpegelse af områder, hvorfra der er afstrømning til sådanne vandområder. Dette gælder især for havvand.

Sagerne vedrørende handlingsprogrammer angår hovedsagelig utilstrækkelig varighed af lukkede perioder for udbringning af handelsgødning og husdyrgødning, utilstrækkelige krav til opbevaringskapacitet til husdyrgødning, utilstrækkelige og/eller uklare regler for begrænsning af den samlede gødskning samt utilstrækkelige regler til at forebygge vandforurening ved hjælp af regler for gødskning på stærkt skrånende, frosne eller snedækkede jorder eller nær vandløb.

9. KONKLUSIONER OG FREMTIDIGE UDFORDRINGER

Presset fra landbruget er faldet, om end ikke ensartet, i perioden 2008-2011 i forhold til 2004-2007 med hensyn til bestanden af kvæg, svin og får og har været stort set uændret med hensyn til fjerkræ. Samtidig er forbruget af handelsgødning faldet og fortsætter derved tendensen på lang sigt.

Overvågningen af vandkvaliteten er blevet bedre, og det samlede antal overvågningsstationer for grundvand og overfladevand er steget. Af alle indberettede

[36] EU Pilot er et projekt, der blev udviklet i 2008 i forlængelse af Kommissionens meddelelse *Anvendelse af fællesskabsretten* [KOM(2007) 502 endelig] med henblik på at forbedre arbejdsmetoden mellem Kommissionens tjenestegrene og medlemsstaterne myndigheder.

grundvandsstationer lå 14,4 % over 50 og 5,9 % mellem 40 og 50 mg nitrat pr. liter, hvilket viser en lille forbedring i forhold til den foregående rapporteringsperiode, men samtidig, at der er behov for en yderligere indsats for at nedbringe og forebygge forureningen. Situationen er uensartet i EU som helhed, men i nogle medlemsstater giver handlingsprogrammerne allerede gode resultater.

Kvaliteten af fersk overfladevand er blevet forbedret med hensyn til nitratkoncentrationer. Procentdelen af stationer, der lå over 25 eller 50 mg, er faldet i forhold til den foregående rapporteringsperiode. Der kan imidlertid ikke drages nogen konklusioner vedrørende udviklingen af den trofiske tilstand, og det skyldes to vigtige faktorer: (i) forskellige vurderingsmetoder, som anvendes af medlemsstaterne, og (ii) manglende data, navnlig for saltvandområder. Overgangs-, kyst- og havvand i mange dele af Europa er imidlertid fortsat eutrofisk (Østersøen og dens kyster, Sortehavet, dele af Nordsøen og af kysterne i Middelhavet). Selv om dette også afhænger af andre belastninger (f.eks. menneskeskabte belastninger navnlig i turistområder ved kysten), er der behov for en yderligere indsats i form af at udpege flere nitratsårbare zoner og styrke handlingsprogrammerne.

Handlingsprogrammernes generelle kvalitet er blevet bedre med skærpede foranstaltninger, forbedrede gødskningsmetoder og forstærket håndhævelse. Kendskabet til de forpligtelser, der følger af direktivet, er også blevet bedre. Der er imidlertid stadig uløste spørgsmål, som hovedsagelig står i forbindelse med begrænsningen af udbringning af gødning på marker og foranstaltningerne vedrørende kapaciteten og opførelsen af opbevaringsanlæg for husdyrgødning. Andre elementer, f.eks. den seneste udvikling inden for energiafgrøder og i biogasindustrien (primært i Tyskland), indebærer nye udfordringer, som der må tages tilstrækkeligt hensyn til i handlingsprogrammerne. Efterhånden som mælkeproduktionen stiger i nogle medlemsstater vil det ligeledes være nødvendigt at tilpasse koefficienterne for gødningsmængde produceret pr. malkeko. Som noget mere positivt er nogle foderplaner for ikke-drøvtyggere blevet forbedret med hensyn til protein- og fosfatindhold, hvilket skulle nedbringe næringsstofbelastningen yderligere.

Der har ikke været tilstrækkeligt fokus på presset fra gartneriafgrøder i handlingsprogrammerne, men der er arbejde i gang med medlemsstaterne og forskersamfundet for at forbedre viden og praksis på dette område. I betragtning af, at gartneriafgrøder i nogle områder udgør en væsentlig risiko for vandmiljøet på grund af dyrkningsintensiteten og afgrødernes art, bliver der behov for at træffe specifikke foranstaltninger.

Et spørgsmål, som til stadighed giver anledning til bekymring, er, at der trods en generelt forbedret landbrugspraksis og vandkvalitet fortsat er "hotspots", hvor der endnu ikke er sket forbedringer, og som kræver mere opmærksomhed i fremtiden, navnlig foranstaltninger i handlingsprogrammerne. Mens nogle af disse hotspots står i forbindelse med intensivt husdyrhold eller gartneri, vedrører andre jorden og geologiske formationer (f.eks. sand- og løssjord samt karstområder og andre porøse bjergarter). Medlemsstaterne bliver nødt til at tage fat på disse aspekter, ikke mindst på grundlag af kravene og bestemmelserne i direktivets artikel 5, stk. 5. Kommissionen vil i overensstemmelse med disse bestemmelser være særlig opmærksom på, om medlemsstaterne i lyset af tendenser for vandkvaliteten behøver at træffe yderligere foranstaltninger eller styrke deres indsats.

De seneste vurderinger af gennemførelsen af vandrammedirektivet[37] samt undersøgelser gennemført inden for rammerne af internationale konventioner viser, at diffuse forureningskilder er de største hindringer for at opnå en god tilstand i EU's vandområder. I den nylige *plan for at beskytte Europas vandressourcer*[38] identificeres nitratdirektivet derfor som en af de væsentligste redskaber til at nå målene med vandrammedirektivet.

Nitratdirektivet har også vist sig at bidrage til at nedbringe ammoniak- og nitrogenoxidudledninger som følge af den samlede indvirkning for en bedre forvaltning af husdyrgødning og optimal anvendelse af gødning tilpasset afgrødernes behov. Udvides de nitratsårbare zoner og/eller anvendes de samme regler uden for de udpegede nitratsårbare zoner, vil disse udledninger til luft blive nedbragt yderligere.

En fortsat gennemførelse af nitratdirektivet vil også bidrage til ressourceeffektiviteten af både husdyr- og handelsgødning i overensstemmelse med meddelelsen om en høring om bæredygtig brug af fosfor [KOM(2013) 517].

[37] Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger, EFT L 327 af 22.12.2000, s. 1.

[38] KOM(2012) 673 endelig.